



## **РАЗХОДИТЕ В РЕМОНТНО ЗВЕНО НА АВТОТРАНСПОРТНО ПРЕДПРИЯТИЕ – ИНФОРМАЦИОННО ОСИГУРЯВАНЕ НА УПРАВЛЕНИЕТО ИМ**

**Теодора Рупска**  
[t.roupska@abv.bg](mailto:t.roupska@abv.bg)

*Университет за национално и световно стопанство,  
София, ул. 8-ми Декември  
РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ*

***Ключови думи:** ремонтно звено, разходи, управление, информационно осигуряване*

***Резюме:** Често пъти в автотранспортните предприятия се организира и функционира ремонтно звено, в което се ремонтират собствените транспортни средства. От гледна точка на финансовото счетоводство, ремонтното звено е организирано като спомагателна дейност. От гледна точка на управленското счетоводство, то функционира като разходен център. Организирането на отделни центрове за отговорност обичайно е свързано с бюджетното управление на предприятието.*

*Във връзка с осъществяваната дейност в звеното се извършват разходи, които се отчитат в него. Освен това, към ремонтното звено се отнасят и отчитат разходи свързани с организацията и управлението на цялото автотранспортно предприятие. Но само разходите, които са направени в ремонтното звено са контролируеми за него. За да може те да се управляват успешно, да се анализират и контролират е необходимо да се осигури подходящо структурирана информация за тях.*

### **1. УВОД**

В настоящата статия се изследват разходите, които се правят и отчитат в ремонтно звено, организирано в автотранспортното предприятие и тяхното информационно осигуряване. Тези разходи са основен обект на управление в него.

Ремонтното звено в автотранспортното предприятие функционира като спомагателно. **Целта на настоящата статия** е да се изследва същността на разходите направени в ремонтното звено и възможностите за тяхното управление.

За постигане на основната цел на статията **авторът решава следните задачи:**

1. Изяснява същността на ремонтното звено организирано в автотранспортно предприятие.
2. Представя систематизирано разходите, свързани с ремонтно звено и изяснява тяхната същност.

3. Представя структуриран модел за информационно осигуряване за управлението на разходите направени в ремонтното звено.

За постигане на поставената в статията цел и решаване на задачите, свързани с нея са използвани методите на наблюдението, сравнението, анализа, синтеза, дедукцията, индукцията.

## 2. СЪЩНОСТ НА РЕМОНТНОТО ЗВЕНО ОРГАНИЗИРАНО В АВТОТРАНСПОРТНОТО ПРЕДПРИЯТИЕ И НА РАЗХОДИТЕ, ОТЧЕТЕНИ В НЕГО

Често пъти в автотранспортните предприятия се организира и функционира ремонтно звено, в което се ремонтират собствените транспортни средства. Това звено от гледна точка на финансовото счетоводство и представянето на информацията за предприятието се третира като спомагателна дейност (производство). Доколкото ремонтите на транспортни средства са услуги, в статията се използва терминът „спомагателна дейност“, а не „спомагателно производство“. Може да се каже, че основната цел на организирането на ремонтно звено в автотранспортно предприятие е да подпомага основната дейност – превоза на пътници и/или товари, чрез ремонтиране на транспортните средства, използвани за осъществяването ѝ.

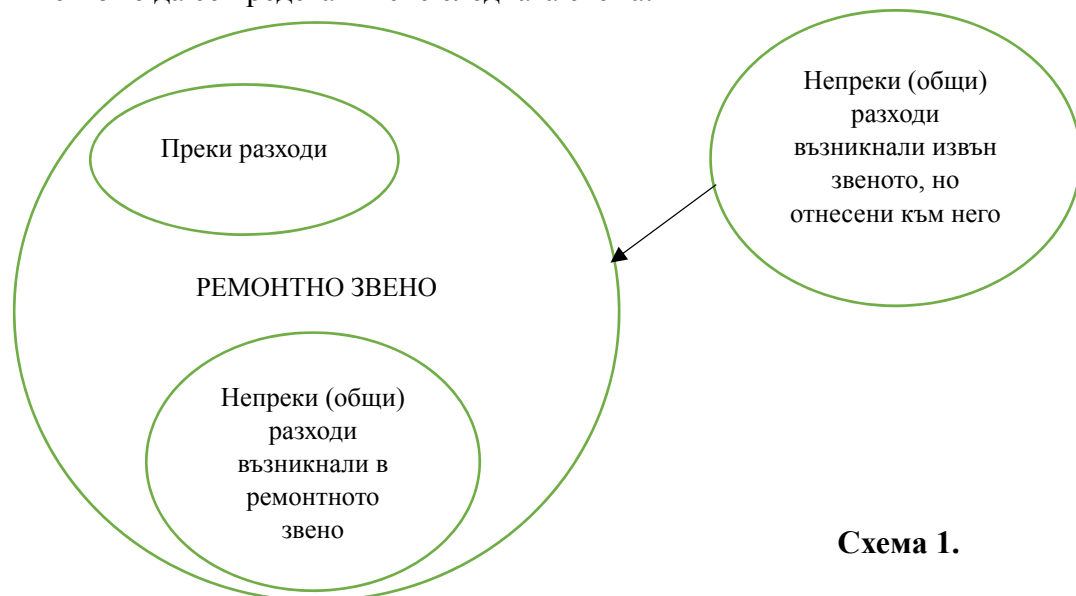
От гледна точка на управлението и управленското счетоводство спомагателната дейност организирана от всяко предприятие, в това число и автотранспортно, се третира като разходен център [1, с. III - 22]. Или това е дейност, която генерира разходи, управлявани в центъра.

Организирането на отделни центрове за отговорност обичайно е свързано с бюджетното управление на предприятието [2, с. 393].

За да се оцени ефекта от дейността на функциониране на разходния център, управлението се нуждае от информация и анализи, именно за разходите, които се контролират в центъра. Но ако се направи задълбочен анализ на всички разходи, които се отчитат в ремонтното звено, организирано в автотранспортното предприятие, се установява, че в него съществуват два вида разходи:

1. Разходи, които са извършени извън ремонтното звено, но са свързани с неговото администриране и се отчитат функционално към него.
2. Разходи, които са извършени и отчетени в ремонтното звено във връзка с осъществяване на ремонтната дейност в него.

Разходите, които се отчитат и са свързани с ремонтното звено в транспортното предприятие може да се представят със следната схема:



**Първия вид разходи, които са представени в схемата** са разходи, които са направени за организацията и управлението на цялото автотранспортно предприятие. При тяхното разпределение, една част се отнася по функционално предназначение към ремонтното звено, организирано в автотранспортното предприятие. Икономическата природа на тези разходи може да е най-различна – за охрана, за застраховки, за амортизация и т. н. Обичайно, те се разпределят въз основа на предварително избрана база [2, с. 180]. Това е подход, който обичайно се прилага, защото не е особено трудоемък. Описаните тук разходи не са контролируеми в ремонтното звено и затова няма да се разглеждат статията. Но не трябва да се забравя факта, че разпределените общи разходи за организация и управление към ремонтното звено увеличават размера на всички разходи, отчетени в него. При анализирането им трябва да се акцентира върху техния относителен дял и при неговото увеличение да се обърне внимание на управлението на автотранспортното предприятие.

**Втория вид разходи** са тези, които са направени в самото ремонтно звено и които са контролируеми в него.

Анализа на разходите направени в ремонтното звено на автотранспортното предприятие може да се направи чрез два подхода:

1. Да се анализират всички разходи направени в звеното за определен период от време.
2. Да се анализират само разходите направени за осъществяването на конкретна ремонтна услуга.

**При първия подход на анализ подлежат всички разходи** направени в звеното за определен период от време. Той дава възможност на управлението да добие цялостна представа за разходите и тяхното поведение във времето. При него се установява цялата сума на разходите и анализа може да се направи по различни класификации на видовете разходи. Това става според информацията, която е предоставена на управлението за разходите – преки и непреки, променливи и постоянни, разходи според тяхната икономическа същност и т. н.

**При втория подход се прави частичен анализ на разходите** – само за конкретна ремонтна услуга осъществена от звеното. При този анализ интерес представляват общите разходи. Те може да се разпределят по различен начин и следователно, в зависимост от това какъв метод на разпределение на общите разходи ще бъде използван стойностите на различните ремонти се формират по различен начин и са различни.

**По-подходящо** за цялостен анализ на дейността на ремонтното звено е да се прилага първия подход. Втория подход може да се приложи при необходимост от анализ на разходите за осъществени конкретни ремонтни услуги от звеното. Например ако има съмнения, че разходите които се правят при определен ремонт са завишени.

### **3. МОДЕЛ ЗА ИНФОРМАЦИОННО ОСИГУРЯВАНЕ НА УПРАВЛЕНИЕТО НА РАЗХОДИТЕ В РЕМОНТНОТО ЗВЕНО**

Управлението на разходите в ремонтното звено обикновено става в контекста на бюджетно управление на автотранспортното предприятие. Но и без бюджетно управление може да се прави анализ и контрол на разходите направени в ремонтното звено. За да се осъществят е необходима надеждна информация за тях, на базата на която да се правят анализи и да не осъществява контрол. Необходимо е тя да бъде подходящо систематизирана и структурирана. За целта може състави следната справка, в таблична форма:

Таблица 1.

**МОДЕЛ**  
**НА СПРАВКА ЗА РАЗХОДИТЕ НАПРАВЕНИ В РАЗХОДЕН ЦЕНТЪР**  
**„РЕМОНТНО ЗВЕНО“ В АВТОТРАНСПОРТНО ПРЕДПРИЯТИЕ**  
**ЗА ПЕРИОДА ОТ..... ДО.....**

№ по ред	Вид разход	Стойност			Забележка
		Отчетна	Сравнителна информация	Отклонение	
1	2	3	4	5	6
<b>I</b>	<b>Преки разходи</b>				
1	Разходи за материали (посочват се конкретните разходи за материали)				
2	Разходи за труд				
3	Други преки разходи				
<b>II</b>	<b>Непреки разходи</b>				
1	За амортизация на машините				
2	За амортизация на сградата				
3	За ел. енергия				
4	За труд на спомагателния персонал				
5	Други непреки разходи				
<b>III</b>	<b>Всичко</b>				

Сравнителната информация в клон 4 може да е бюджетна или отчетна за някакъв отминал период.

**Съдържанието на справката може да се обогати**, като се представи информация за това кои разходи са постоянни и кои променливи, ако това систематизиране на разходите е полезно за целите на управлението им.

При анализа и контрола на разходите направени в ремонтното звено трябва да се обърне внимание на допуснатите отклонения и да се подходи към тях както е прието обичайно в теорията и практиката на управлението на разходите.

**Същия модел на справка за разходите** може да се използва и при анализ на разходите направени при извършването на конкретна услуга от ремонтното звено в автотранспортното предприятие. При анализа на разходите направен за отделна ремонтна услуга, стои въпросът за разпределението на непреките разходи. Те не подлежат на разпределение при анализа на всички разходи в ремонтното звено, тъй като се отнасят изцяло за него. Въпросът за разпределението на непреките разходи, възникващи в процеса на дейността на предприятието е интересен за теорията и практиката, защото те влияят на себестойността на ремонтната услуга на транспортното средство, а в последствие и върху печалбата на автотранспортното предприятие.

При анализа на разходите в ремонтното звено на автотранспортното предприятие направени във връзка с конкретна транспортна услуга е важно да се има предвид **как са разпределени и включени в стойността на услугата непреките разходи**. Те може да се разпределят при приложението на два метода:

1. Да се приложи традиционния метод за разпределение на непреките разходи като те се съберат и се разпределят въз основа на някаква база.

2. Като всеки разход се включи в стойността по отделно, чрез отделна база, прилагана само за него (прилагане на известния АБС метод).

При първия начин трудно може да се проследи какво се случва с отделния общ разход и как той влияя върху себестойността на отделната услуга, извършена от ремонтното звено в автотранспортното предприятие. Но той е лесен за приложение и не отнема много време, което го прави не толкова скъп в сравнение с другия метод.

При АБС методът всеки отделен общ разход се разпределя самостоятелно. Така може да се получи по-полезна информация за него от страна на управлението. Макар, че АБС методът на калкулиране е част от цялостна система за управление наречена „Activity Based Management“, той може и да се прилага самостоятелно за по-успешно управление на разходите. Недостатъкът на този метод е, че той е много трудоемък, а от там и много скъп. За този метод на калкулиране и изследване на разходите има множество публикации в това число и на български автори като Трифон Трифонов [3, с.242], Бойчинка Йонкова [4 с. 26-29], Красимир Тодоров [5, с. 97-123].

Анализирайки написаното в цитираните публикации на българските автори и в някои публикации на английски език [6, р. 308], [7, р. р. 23-35] може да се наложи изводът, че има полза от изследването на общите разходи чрез АБС методът на калкулиране, но приложението му е твърде скъпо. Поради по-големия обем на разходи, които се правят при прилагането му, методът не може да се препоръча като най-подходящ при управлението на разходите в ремонтно звено, организирано в автотранспортно предприятие.

#### **4. ЗАКЛЮЧЕНИЕ**

Въпросите за разходите, които се правят в ремонтното звено организирано в автотранспортно предприятие са от особена важност за неговото управление. Именно те се изследват в предложената статия. В нея е изяснена същността на ремонтното звено, организирано в автотранспортното предприятие като спомагателна дейност. Изяснена е същността на разходите, които са отчетени в ремонтното звено и на тази база е разработен и представен структуриран модел за информационно осигуряване на управлението на разходите направени в ремонтното звено.

#### **ЛИТЕРАТУРА:**

[1] Рупска, Т., Възможности за организиране на центрове за отговорност в автотранспортно предприятие и модели за информационно осигуряване, „Механика, транспорт, комуникации“, том 20, брой 2, 2022 г. статия № 2216.

[2] Йонкова, Б., "Управленско счетоводство", Ромина, София, 2006.

[3] Трифонов, Т. "Системи и методи за анализ на разходите и калкулиране на себестойността (Управленски счетоводен анализ)", Тракия-М, София, 2003 г.

[4] Йонкова, Б., Съвременни насоки за изследване на разходите, „Български счетоводител“, София, 2000 г.

[5] Тодоров, Кр. „Управленско счетоводство: Модели за съпоставяне на приходите и разходите“, София, 2023 г.

[6] Robin, C., Kaplan, R., Maizel, L., Morissey, E., Oehm, R., Implementing Activity-Based Cost Management: Moving from Analysis to Action, Institute of Management Accountants, Montvale, 1992.

[7] Roberts, M., Silvester, K., Why ABC Failed and How It May Yet Succeed?, "Journal of Cost Management", v. 9, n. 1, 1996.

## **COSTS IN THE REPAIR UNIT OF A MOTOR TRANSPORT ENTERPRISE - INFORMATION PROVISION OF THEIR MANAGEMENT**

**Teodora Roupska**

[t.roupska@abv.bg](mailto:t.roupska@abv.bg)

*University of National and World Economy,  
Department "Accounting and Analysis"  
Sofia, Students' town "Hristo Botev",  
BULGARIA*

**Key words:** *costs, a repair unit, management, information provision*

**Abstract:** *A repair unit, in which the own means of transport are repaired, is often organized and functions in motor transport enterprises. From the point of view of financial accounting, the repair unit is organized as an auxiliary activity. From the point of view of management accounting, it functions as a cost center. The organization of separate responsibility centers is usually related to the budgetary management of the enterprise.*

*The costs incurred in the block, in connection with the repair activity being conducted, are reported in it. In addition, expenses related to the organization and management of the entire motor vehicle enterprise are allocated to the repair unit. But only the costs incurred in the repair unit are controllable for him. Costs need to be provided with appropriately structured information to be successfully managed, analyzed, and controlled.*